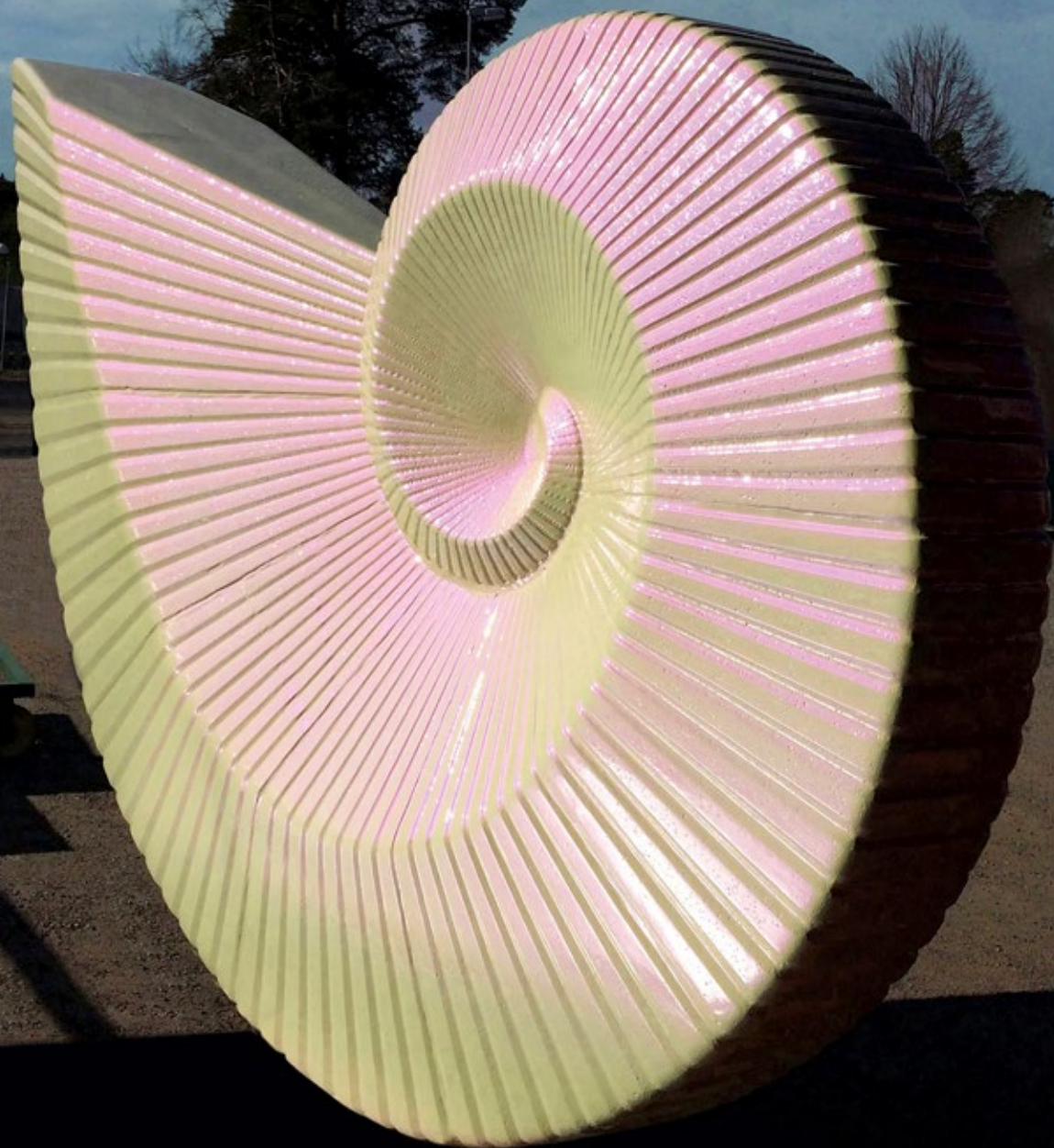

GUIDE TILL KONSTEN

Rättspsykiatriska regionkliniken i Vadstena

GUIDE TILL **KONSTEN**

på Rättspsykiatriska regionkliniken i Vadstena

BILDTEXTER

Omslag/framsida: *Solvisare* av Ebba Bohlin, återvunnen aluminium och pärlemorlack, 2022. Foto: Ebba Bohlin.

Omslag/baksida: *Heterotopia* av Johan Furåker, olja på pannå, 2020. Foto: Susanne Rolf.

Innehåll

UTFORSKA KONSTEN	
Ann Magnusson	5
KONSTEN RYMMER BÅDE LEKFULLHET OCH ALLVAR	
Atte Öhrnell	9
KONSTENS FÖRUTSÄTTNINGAR I VÅRDMILJÖN	
Samtal med Pähr Forsberg	13
Konstverk på Rättspsykiatriska regionkliniken i Vadstena	
Solvisare – samtal med Ebba Bohlin	18
Heterotopia – samtal med Johan Furåker	22
Skärvinda – Monica Gredmark	30
Big Magnolias – Jutta Votteler	32
I min trädgård 2 – Gunilla Lundstedt	34
Rocks at Folhammar – Ricky Tillblad	36
Båtmanskärret – Billy Lindqvist	40
Lav, lingon, lummer – Göran Boardy	42
Nr 57 – Martin Jacobson	44
TILL LÄSARNA: GÅ IN I KONSTEN!	47

Utforska konsten

Denna katalog är en guide till Rättspsykiatriska regionklinikens konstsamling i Vadstena. Med den vill vi inspirera personal, patienter och närstående till möten med konsten som samtalspartner och vägvisare. Guiden är framtagen i nära dialog med verksamheten, och består i korta presentationer av konstverken och konstnärerna. Tips på övningar och frågor att ställa till sig själv och andra ingår. Förhoppningen är att konsten ska ge tillgång till personliga reflektioner i vårdsituationen.

Konsten representerar för många omsorg, närvaro och tilltal – företeelser som människor i en vårdmiljö är i så starkt behov av. Den kan aldrig ersätta vården eller kontakten med medarbetare och närstående. Men den kan påverka oss på ett existentiellt plan och ge återverkningar i en ständigt pågående inre regeneration. Konsten i en vårdmiljö är till för oss alla – men hur vi uppfattar ett konstverk är djupt personligt och individuellt. Ibland kan upplevelsen av ett konstverk vara överväldigande, andra gånger kan vi se konsten som lätt förströelse, ibland noterar vi den knappt när vi hastar förbi.

Att ta till sig konst kan ta tid. Ibland saknas både tid och energi, men när tillfälle ges – och konsten fungerar som bäst – kan ett konstverk erbjuda ett fönster ut mot något mer. Konsten stärker vår förmåga att artikulera och synliggöra det vi har inom oss. Den ger oss tillgång till det möjliga och det omöjliga på samma gång.

I min roll som konstkonsult och projektledare för konstsatsningen inom Rättspsykiatriska regionkliniken har det varit självklart att lyssna till platsen, arkitekturen, sammanhanget och verksamheten. Ambitionen är att tillföra konst som kan väcka minnen, associationer och frågor. Konst som ger visuell och taktil stimulans men också erbjuder vila och kontemplation. Arbetet har genomförts i samarbete med konstavdelningen på Region Östergötland och den kliniska verksamheten i Vadstena samt i dialog med arkitekter och bygglidning.

Konstnärerna Johan Furåker och Ebba Bohlin har arbetat fram konstverk för den inre och yttre miljön. Genom besök i Vadstena och möten med representanter från verksamheten har de byggt upp en förståelse för sammanhanget och för den vård som bedrivs där.

Johan Furåker har tagit inspiration från klassiska trädgårdsmiljöer och skapat en serie unika målningar som placerats i nischer runt om i miljön. Målningarna med titeln *Heterotopia* är i olika storlekar och visar både detaljer och överblickar. Furåker har dessutom gett förslag till färg på fondväggar och tagit fram mönsterbilder som har använts på flera sätt i olika material i miljön.

Ebba Bohlin har givit gestalt åt ett solur för utomhusmiljön. *Solvisare* är en skimrande monumental snäcka vars skugga faller på marken och ibland på den markerade, särskilt gestaltade gångvägen fram till och runt konstverket. En påminnelse om ljuset, årstiderna och tidens rörelse i naturen.

Förutom dessa två särskilt framtagna och permanent placerade konstprojekt har ett stort antal löskonstverk köpts in och placerats ut.

Välkommen att använda *Guide till konsten på Rättspsykiatriska regionkliniken i Vadstena* genom att studera texter och bilder. Sök upp konsten fysiskt, fundera över frågorna, samtala med någon eller hitta en helt egen väg till konsten.

Ann Magnusson, AM Public, är konstkonsult och projektledare för konstansatsningen på Rättspsykiatriska regionkliniken.

BILDTEXTER

Sid 4: *Gräs* av Matilda Enegren, akryl på duk, 2017. Foto: konstavdelningen, Region Östergötland.

Sid 7: *Birath* av Stefan Johansson, akryl på duk, 2015. Foto: konstavdelningen Region Östergötland.

Konsten rymmer både lekfullhet och allvar

Att planera för och placera konst i en vårdmiljö ligger långt från ”den vita kuben” som idé. Den vita kuben är en ofta använd beteckning på ett kravlöst rum, skapat för konsten, där de redan konstintresserade bjuds att träda in. Konsten i vårdmiljöerna idag står för något helt annat. Den är en del av vårdens och verksamhetens helhetstänkande, och integreras i nära dialog mellan de involverade aktörerna.

Helhetsperspektivet och detaljerna

Inom Region Östergötland är målet att arbeta med patienten i fokus. Konsten i våra vårdmiljöer ska variera i uttryck och tekniker, passa för platsen och verksamheten och hålla en hög kvalitet. Urvalet bör i någon mån spegla medborgarna och samtiden.

Inför sammanställandet av en konstkollektion förs en dialog mellan konstavdelningen och vårdens representanter. Avsikten är att fånga upp olika patientgruppers medicinska förutsättningar och annat som kan påverka urval och placering av verk. När det gäller de platsspecifika konstprojekten krävs ett nära samarbete med en rad aktörer såsom byggavdelning, arkitekter, fastighetsförvaltare och vårdrepresentanter. Det handlar om att ta hänsyn till tekniska förutsättningar, tillgänglighet, tillgång till el och vatten – samtidigt som den konstnärliga integriteten värnas. Ett arbete som kräver fingertoppskänsla, eftersom konstnärlig gestaltning ofta pockar på nya typer av lösningar gällande materialval och utförande.

Konst är värdeskapande ur ett mänskligt perspektiv

Välkomnande och professionellt gestaltade vårdmiljöer signalerar till den enskilda människan att hon är viktig. Här är konstens roll ovärderlig.

För både patient och anhörig kan närvaron i vården vara förknippad med allvar och oro – med de stora frågorna om liv, död och förändrade livsförutsättningar. Men inom våra vårdinrättningar rymms också glädjande besked, professionell vård och stor tacksamhet – företeelser som öppnar för lekfullhet. Konsten kan i denna kontrastrika värld bidra till känslor av omtanke och ge en ingång till fantasi, känslor, upplevelse och reflektion. Den är i hög grad också miljöskapande; den ger färg, form och orienterbarhet i regionens

miljöer. Konsten kan skapa mötesplatser, erbjuda orienteringspunkter och användas i samtal med patienten. Ett konstverk som är utformat för en plats kan också innehålla konkreta funktioner såsom sittplats, ljus, vägledning och avskärmning.

Konstens möjligheter att bidra med liv, innehåll och långsiktiga värden – mitt i det tekniska och kliniska – är obegränsade.

Utvecklingsområden för konsten inom regionen

Som stor aktör på konstområdet i Östergötland önskar konstavdelningen kommunicera till invånarna, kommunerna och konstnärerna vad vi arbetar med. En del av kommunikationsarbetet är att ta fram kataloger som denna i samband med de stora nybyggnadsprojekten. På längre sikt blir konstkatalogerna historiska tidsdokument som skildrar arbetet med konst under en given tid.

En av våra ambitioner är att visa och kommentera vår konst på regionens hemsida och via andra digitala vägar. Det ger ett mervärde för medarbetarna, och fler ingångar till konsten för både patienter och besökare. Inom gestaltnings- och flyttenheten pågår i dag ett utvecklingsarbete för att bättre samordna de gestaltande delarna i ett planeringskedje, men vi önskar också bli bättre på att förvalta miljöer och platser över tid.

För oss är vårdmiljön ett unikt och ansvarsfullt arbetsområde. Dess viktigaste karaktär är att ge alla människor tillträde oavsett bakgrund, ålder eller funktionsnedsättning. En trygg, orienterbar och omsorgsfullt gestaltad miljö är en del i upplevelsen av vården och bidrar till hälsa för den enskilda människan.

Atte Öhrnell är konstansvarig i Region Östergötland.

.....

Region Östergötlands konstsamling består av närmare 27 000 konstverk såsom måleri, fotografier, skulpturer, textila bilder och grafiska blad. I Konstavdelningens uppdrag ingår bland annat inköp av samtida konst, konstnärligt helhetsansvar för regionens miljöer, placering och montering av konst, förvaltning och underhåll av konst, operativ planering och handläggning av konstprojekt samt platsspecifik konst, fotografering och registrering i konst databassystem, inventering och omvärldsbevakning. Region Östergötland tillämpar en transparent process för sin upphandling av konst. En konststyrgrupp (sakkunnig kommitté) gör urval från insända intresseanmälningar utifrån de krav, mål och visioner som finns angivna i konstprogrammen.

.....

BILDTEXTER

Sid 8: *På badstranden* av Erland Cullberg, olja på duk, 1985. Foto: Susanne Rolf.

Sid 11: Fotografi på Vadstena klosterkyrka. Foto: Susanne Rolf.

Konstens förutsättningar i vårdmiljön

Hur ser arbetet ut på en rättspsykiatrisk avdelning och hur kommer konsten in i sammanhanget? Pähr Forsberg, vårdenhetschef på Rättspsykiatriska vårdkliniken i Vadstena och verksamhetens handläggare i byggprojektet, har lång erfarenhet av hur personal och patienter berikas av att uppleva konst i vårdmiljö.

– Jag önskar att denna guide blir en språngbräda för utvecklande diskussioner och tankar kring den nya konsten, säger Pähr Forsberg.

Vilka är den rättspsykiatriska vårdens grundförutsättningar?

Att arbeta på en rättspsykiatrisk avdelning skiljer sig från arbetet på en vanlig vårdavdelning eftersom denna vård är reglerad av olika tvångslagar. Patienterna lider av en allvarlig psykisk störning och vårdas under frihetsberövande för att samhället ska skyddas från patienten. Den rättspsykiatriska behandlingen har som främsta mål att återanpassa patienten till livet utanför avdelningen. Patienter som vårdas med tvång befinner sig i en särskilt utsatt ställning, och det är en lång resa för många av dem att bygga upp möjligheten att känna tillit till andra människor. Många har en anknytningsproblematik och upplever sig svikna av myndigheter, närstående och samhället i stort; ett utanförskap som de lärt sig hantera genom olika strategier.

För oss som arbetar i verksamheten gäller det att etablera och upprätthålla ett förtroende till patienten. Hon eller han ska kunna känna att ”jag är visserligen tvingad att vara här men de vill att jag ska må bra och vill skapa förutsättningar för mig att leva ett bra liv”. En väl utformad vårdmiljö är en grundförutsättning för att denna eftersträlvade känsla av trygghet och omtanke ska kunna uppstå.

Hur har ni resonerat kring konsten inom byggprojektet, och vilka utmaningar har ni stött på?

Vid planeringen av de nya lokalerna har vi försökt eftersträva en så hög verksamhetsdelaktighet som möjligt. Erfarenhetsbaserad kunskap är viktig inom den psykiatriska vården och personalen är van vid att resonera och diskutera sinsemellan vad som fungerar och inte fungerar i olika situationer. Det kan handla om allt från det dagliga vårdarbetet till hur ett patientrum bör utformas, eller vilka egenskaper en dörr ska ha.

Arbetsättet har varit svårare att tillämpa när det kommit till valet av konst. I denna speciella vårdmiljö där säkerheten är överordnad andra krav måste konsten vara fysiskt tålig, robust och säker. Konsten får heller inte väcka alltför starka känslor eller uppröra patienterna. Många av våra patienter lider dessutom av kognitiva begränsningar eller mentala tillstånd som kan påverka deras förmåga att tolka olika intryck. Sammantaget ställer detta särskilt höga krav på konsten. Arbetet har fungerat väl även om vi i vissa fall önskat en djupare dialog och förankring mellan projektets parter för att skapa en samsyn kring konst och vårdmiljö.

Kan du konkretisera hur konsten kan bli en aktiv beståndsdel i vårdarbetet?

I en rättspsykiatrisk vårdmiljö utgör vardagslivet och dess rutiner vårdens kärna. Konsten blir en viktig beståndsdel, inte minst för att den speglar och tydliggör årstidsväxlingar, dygnsrytm och rumsliga förutsättningar.

Ebba Bohlins konstnärliga gestaltning Solvisare är ett utmärkt exempel på detta. Verket fyller både en estetisk och funktionell funktion. Formen väcker nyfikenhet och bjuder in till interaktion. Solvisaren följer tiden och förstärker vår orienteringsförmåga. Konstverket öppnar dessutom upp för samtal mellan personal och patienter: Står du här så kan du se att vi är i mars månad, idag är det molnigt, stenen känns kall på den här sidan, men här har solen legat på..., vad betyder februari för dig? Eller vilken årstid tycker du bäst om? Att prata om det vi ser och upplever är betydelsefullt och ger upphov till nya frågor. Reflektionerna utgör ett värdefullt inslag i de boendes invanda rutiner och miljö.

För många blir väl kliniken också ett ”hem” med tiden?

Ja och nej. Det ska ju inte vara ett hem. Samtidigt spenderar många människor stora delar av sina liv här.

På vårdinstitutioner florerar ofta begreppet ”hemlik karaktär”. Om just detta hade vi inom byggprojektet en intressant diskussion med en designer som forskar på inredning i institutionsmiljöer. Designern värjde sig mot denna beskrivning eftersom han menade att den rättspsykiatriska regionkliniken aldrig kommer att bli ett hem och förklarade att vi inte heller borde sträva efter det. Hemma är någon annanstans, hemma är inte på något sjukhus. När patienterna tillfrågades uttryckte de heller ingen förväntan på att vårdmiljön borde kännas mer som ett hem för dem.

Hur arbetade inredningsarkitekten vidare efter dessa samtal?

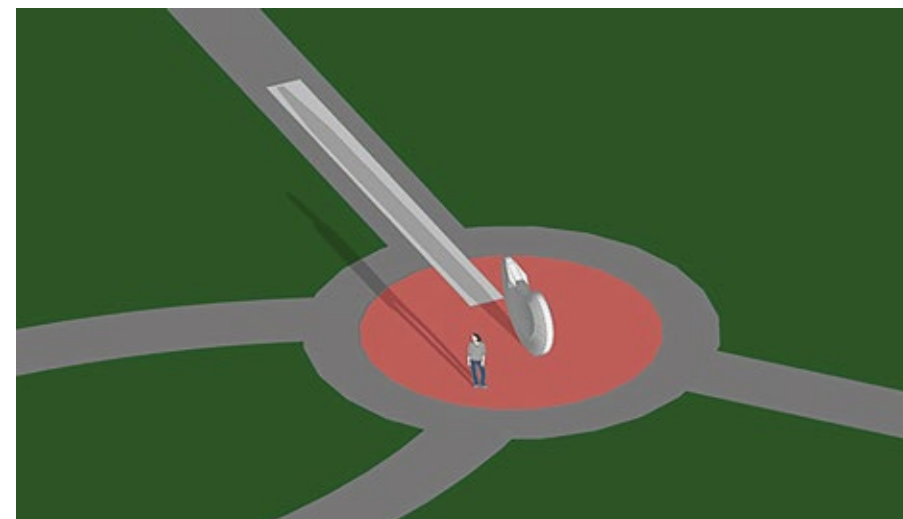
Designern hade som ambition att skapa en modern vårdinrättning och utgick exempelvis från att skrivbordet var en föråldrad möbel. Resonemanget var att människor inte har behov av skrivbord längre, eftersom vi skriver och läser på våra skärmar utan att

använda någon särskild möbel. Ett halvår senare framkom det att den inredningsdetalj patienterna mest saknade var ett skrivbord. Så det är intressant med teorier som dessa... Man bör alltså vara försiktig när man spekulerar kring vad andra människor behöver.

Nu är konsten på plats i lokalerna. Vad krävs för att patienter och personal ska kunna ta till sig konsten?

I en önskevärld skulle folk stanna upp framför konstverken och tänka ”vad vackert” eller ”å så häftigt” – eller spontant associera och göra egna tolkningar. Det inträffar säkert då och då, men samtidigt tror jag att det måste till någonting mer för att människor ska ta till sig konsten. Det är därför jag ser guiden som en språngbräda för reflektandet och samtalen.

Pähr Forsberg är vårdenhetschef på Rättspsykiatriska vårdkliniken i Vadstena och verksamhetens handläggare i byggprojektet.

BILDTEXTER

Sid 12: Fotografi från Johan Furåkers arbetsprocess. Foto: Ditte Ejlerskov.

Sid 15: Skissförslag till Solvisare av Ebba Bohlin. Foto: Ebba Bohlin.

KONSTVERK

på Rättspsykiatriska regionkliniken
i Vadstena

Solvisare

Samtal med Ebba Bohlin

Inför nyuppbyggandet av Rättspsykiatriska regionkliniken i Vadstena fick Ebba Bohlin i uppdrag att ta fram konstnärlig gestaltning till en av klinikens gårdar. Vadstenas rika och spännande historia kom tidigt att utgöra en viktig inspirationskälla för henne.

– Första gången jag besökte området där den nya kliniken skulle ligga var det en byggarbetsplats, berättar Ebba Bohlin. Under besöket fick jag ta del av ritningar över platsen och träffa representanter från verksamheten. Jag passade även på att vandra runt i Vadstena och blev intresserad av klostrets roll i staden. När jag kom hem läste jag bland annat författaren Ivar Lo-Johanssons *Nunnan i Vadstena* – en färgstark skildring av livet i klostret.

Konstnären fann snart intressanta kopplingar mellan klostermiljön och Rättspsykiatriska regionkliniken.

– Medeltidens klosterväsen var den tidens bärare av själslig och kroppslig omvårdnad. Många sjukhus startades av klosterordnar. Inom både klosterlivet och kriminalvårdens miljöer finns det en kombination av avskildhet och fasta rutiner. I de fall jag kommit i personlig kontakt med svår psykisk ohälsa har jag dessutom sett hur sjukdomen kan leda till social distansering och isolering.

En rättspsykiatrisk klinik kallas ibland för en ”total institution” eftersom patienten spenderar all sin tid på samma plats. Ebba Bohlin tänker att detta innebär en slags dubbelisolering för den intagne – dels eftersom patienten är avskild från samhället rent fysiskt och inte kan lämna området, dels eftersom den psykiska ohälsan innebär ett tillstånd av isolering i sig.

– Med detta i åtanke började jag reflektera kring begrepp som orientering och tröst, och möjligheten att etablera kontakt med något större – med ett liv som pågår utanför den egna personen. Mina tankar gick till naturen och hur vädret och årstidens växlingar alltid betytt mycket för människans tillvaro. Inom klostertraditionen finns därtill en lång historia av att konstruera solur för att markera tidens gång.

Ebba Bohlins verk *Solvisare* är ett solur gjutet i återvunnen aluminium och lackat med pärlmorlack. Det visar dagens datum i plattorna på marken och ger betraktaren en orientering i tid och rum.

Konstnären har hämtat formen till verket från en spiralformad snäcka, en så kallad Nautilusnäcka. Den är uppbyggd som en logaritmisk spiral, vilket innebär att dess tillväxt sker regelbundet med en ständigt ökande radie. Spiralformen återfinns på flera ställen i naturen, exempelvis i skaldjur, kottar, galaxer och ormbunksblad.

– Min förhoppning är att *Solvisare* ska ha förmågan att återkoppla till naturen och få oss att lägga märke till de skiftningar som sker där dag för dag. I verket finns samtidigt en inbyggd regelbundenhet där skulpturen erbjuder en fast punkt att förhålla sig till, även om världen ständigt förändrar sig runt den. I arbetet med verket har konstnären rådgjort med en forskare vid Institutionen för fysik och astronomi vid Uppsala universitet för att få en så korrekt datumangivelse som möjligt.

– Skulpturen är placerad på en öppen yta på en av gårdarna. Belyst av solen, kastar den en skugga i marken som ska gå att avläsa varje dag klockan tolv, förutsatt att marken inte är täckt av snö eller annat. Vår och höst infaller på samma ställe. Ebba Bohlin menar att vi i vår samtid ofta glömmar bort att se människan som en sinnlig varelse. Hon tror att relationen till den fysiska världen är särskilt viktig att uppmärksamma på en plats som Rättspsykiatriska vårdkliniken där många vistas under lång tid.

– Jag hoppas att personal och patienter kommer att vilja använda skulpturen rent praktiskt, närma sig den, gå ända fram. Kanske vill de röra den blanka ytan med handen, gå runt skulpturen eller upptäcka dess funktion som solvisare. Jag tänker mig att samtalen i många fall kommer att handla om varför det inte går att avläsa datumet just den dagen. Idag är det mulet, och därför ingen skugga eller idag är det så mycket snö eller löv på marken så ingen skugga syns. Helt plötsligt kommer det en dag i oktober då solvisaren fungerar och dagens datum visas i marken.

Ebba Bohlin är född 1976 och bor i Stockholm.

ATT REFLEKTERA ÖVER I MÖTET MED SOLVISARE

- Hur känns konstverket? Lägg dina händer på stenen.
- Hur låter konstverket? Knacka försiktigt och lyssna.
- Prova att gå runt konstverket, hur ser det ut från olika håll? Om du ligger ner på marken? Om du tittar ovanifrån?
- Visar solvisaren något datum? Titta efter skuggor kontinuerligt när du besöker verket. Vad hindrar dig från att se tiden? Löv? Snö? Moln? Grus?
- Vilken årstid är det nu? Hur kan du se det i naturen?

BILDTEXTER

Sid 19: Detalj av Ebba Bohlins *Solvisare*, återvunnen aluminium och pärlmorlack, 2022. Foto: Ebba Bohlin.

Sid 20: Fotografi från produktionen av *Solvisare*. Foto: Ebba Bohlin

Heterotopia

Samtal med Johan Furåker

Konstnären Johan Furåker inspireras ofta av historiska berättelser och klassiska miljöer. I en serie målningar med den sammanhängande titeln *Heterotopia* har konstnären intresserat sig för vad paradiset – begreppet och platsen – kan tänkas vara och hur det har skildrats historiskt.

Ordet paradis kan härledas tillbaka till den persiska antiken och ordet *paridaeza* som betyder park, trädgård eller inhägnad. Perserna var också de första att anlägga paradisträdgårdar med prunkande växtlighet, fontäner och fruktträd. Trädgården var ofta omgärdad av murar som avgränsade och tydligt kontrasterade platsen mot det omgivande ökenlandskapet. Under renässansen fördes paradisträdgårdens formspråk vidare till Europa och utvecklades vidare. I Johan Furåkers *Heterotopia* ingår ett antal verk som föreställer klassiska renässansträdgårdar.

– Skönhet, symmetri, harmoni och balans var nyckelbegrepp för renässansmänniskan, och dessa värdeord kom att prägla idén om renässansträdgården. Trädgården var ofta uppbyggd efter enkla geometriska former med kvadrater, cirklar och kors som grund. Formklippta träd och häckar delade upp trädgården i olika områden och rum. Trädgården skulle vara en skyddad plats för avkoppling och vila. Den var en tillflyktsort där vardagens problem och tillvarons tillkortakommanden inte existerade. Ett slags jordiskt paradis.

Renässansträdgården kan betraktas som en så kallad heterotopi, ett begrepp myntat av den franska filosofen Michel Foucault (1926–1984). Filosofen definierade heterotopin som ett rum i samhället med egna och särskilda regler. Som exempel på heterotopier nämnde Foucault bibliotek, internatskolor, fartyg, vårdkliniker, anstalter och kloster.

– Renässansträdgården byggdes som en symbol för ordning och kontroll. Trädgården omslöt av häckar som skapade en tydlig gräns mot det omgivande landskapet. På liknande sätt är människorna på en anstalt eller ett kloster hänvisade till en specifik plats. Här lever de på ett begränsat område. Platsen är inte tillgänglig för alla och särskilda krav ställs på dem som vistas där. Normer och rutiner skiljer sig från samhällets utanför. Den är en sorts värld i världen. Jag tyckte att temat passade bra i Vadstena med dess historiska och nutida koppling till både klosterliv och vårdkliniker.

I bildsviten *Heterotopia* ingår ett antal målade färgkartor i gröna toner.

– När jag arbetade med renässansträdgårdarna började jag intressera mig för färglära. Grönt kan spänna från nästan gult till svart eller blått beroende på vilka kulörer som placeras bredvid. Om den gröna färgen möter en röd ton upplevs kulören starkare. Genom färgkartorna försökte jag fånga upp de nyanser som finns återgivna i de målade trädgårdarna.

Johan Furåker tänker på färg som ett sinnligt fenomen – som något vi upplever. Han tror att färger kan ha stor betydelse inom den rättspsykiatriska vården.

– Färger påverkar ett rums sinnesstämning och är starkt sammankopplade med våra känslor och emotionella intryck. Det finns studier som visar att färger kan påverka vårt humör och beteende. Grönt kan exempelvis representera natur, balans och harmoni. Genom att använda mycket grönt i mitt måleri ville jag förstärka den stillsamma och kontemplativa stämning som färgen utstrålar. Jag hoppas att verket i sin helhet kan bidra till miljön med ett lugn som kanske gör dagen lite bättre för någon.

Johan Furåker är född 1978 i Uppsala och bor i Danmark.

ATT REFLEKTERA ÖVER I MÖTET MED BILDSVITEN *HETEROTOPIA*

- Observera alla detaljer i målningarna.
- Vad är det du ser?
- Hur beskriver du motiven?
- Vilken årstid är det?
- Vilken tid på dygnet?
- Förmedlar verket och färgerna en stämning?
- Vad tänker du på när du ser målningarna? Var för sig och tillsammans?
- På vilket sätt påverkar konstverket stämningen i rummet?

PATIENTER OM HETEROTOPIA

Vad tänker du på när du ser konstverket HETEROTOPIA?

- Kyrkogård, det är gravstenar.
- Detaljrik tavla. Väldigt finklippt och välskött.
- Bilden är för perfekt, det känns som att motivet är taget ur en sagobok. Sorglig känsla, inget är naturligt, extremt välklippta kanter och räta vinklar.
- Ensamt, det är inte många som bor där. Jag tror det finns mer än vad som framgår på bilden.
- Vacker kunglig trädgård. Ordning och reda. Ser ut som kyrkogård.

Vilken årstid är det?

- Sommar.
- Sen vår.
- Blöt vår.

Vad tror du att konstnären försöker uttrycka i konsten?

- Jag vet inte.
- Konstnären vill säga att allt går att ordna.

Plats?

- Italien.
- Finns det ens ett sådant ställe i verkliga livet? Bygger det på en verklig plats tro?
- Indien.

Vad ser du?

- Labyrint och en väldigt finklippt häck.
- Jobb, mycket att sköta. Labyrint.

Vad känner och tänker du när du ser konstverket?

- Jag känner att jag skulle vilja gå där och se alla välklippta växter.
- Jag vill absolut inte befinna mig där. Jag kan inte ens tänka mig att hänga upp tavlan i mitt hem.

Känns som en mycket komplicerad bild.

- Ensamt, obehagligt, dystert.
- Vackra former.

Vilken årstid är det?

- Det är sommar och kvällstid.
- Jag ser skuggor. Jag tror det är på sommaren och att det är kväll eller natt.

Ur ett samtal mellan patienter och enhetschef Miranda Bergkvist om verket *Heterotopia*.

BILDTEXTER

Sid 22: *Heterotopia* av Johan Furåker, olja på pannå, 2020. Foto: Susanne Rolf.

Sid 24: Fotografi från Johan Furåkers arbetsprocess. Foto: Ditte Ejlerskov.

Sid 25: *Heterotopia* av Johan Furåker, olja på pannå, 2020. Foto: Susanne Rolf.

Sid 27: *Heterotopia* av Johan Furåker, olja på pannå, 2020. Foto: Susanne Rolf.

Sid 29: *Heterotopia* av Johan Furåker, olja på pannå, 2020. Foto: Susanne Rolf.

Skärvinda

Monica Gredmark

Monica Gredmark målar med oljefärg som hon stryker ut i tunna lager för att få färgen att skifta i olika nyanser. Motiven är hämtade från naturen; fåglar, havsdjur, växter och träd. I verket *Skärvinda* sträcker sig stjälkarna in i bilden. Scenen är stillsam och tidlös – blommor och blad i olika faser av sina livscyklar, alla delar av en och samma växtkropp. Rörelse och stillhet. Knoppsättning, blomning och förmultnande. Måleriet är utfört med lätt hand, ljust och luftigt, som för att fånga fragmenten av en flyktig förnimmelse. *Skärvinda* skapar en bild av enkel skönhet och ljusa, luftiga minnen. Växtens målmedvetna rörelse genom bildrummet väcker tankar om kretslopp, fruktbarhet, liv och förgänglighet.

Monica Gredmark är född 1953 och bor i Stockholm.

BILDTEXT

Sid 30: *Skärvinda* av Monica Gredmark, monotypi, 2016.

Big Magnolias

Jutta Votteler

Jutta Vottelers bildvärldar fungerar som ett slags poetiska betraktelser, en fantasi-värld mellan abstraktion och natur. I verket *Big Magnolias* ser vi trädets gängliga armar sträcka sig mot den märkvärdiga himlakroppen ovanför. På de nakna kvistarna sitter två kungsfiskare vända mot varandra. Deras kulörta bröst bryter av mot den i övrigt svala färgskalan i magnolians vitrosa och himlens ljusblåa färg. Vid en första anblick råder stiltje och harmlös harmoni. Men frågetecken uppstår snart: Är det månen vi ser däruppe, eller är det solen? Eller något helt annat? Är det natt eller dag? Och är inte platsen otypisk för denna fågelart som normalt lever vid vattnet? Scenen präglas av en avskalat sällsam och ambivalent känsla. Enkel, vacker, begriplig – samtidigt märkvärdigt eljest. De två utrotningshotade fåglarna tycks medvetna om detta, vända som de är mot varandra i tyst samförstånd.

Jutta Votteler är född 1959 i Ludwigshafen am Rhein och bor i Berlin.

PATIENTER OM *BIG MAGNOLIAS*

Vad ser du?

- Fåglar (domherre) och blommor. Jag ser också en flygande hamburgare.
- Fåglar (kolibri) och blommor, tror det är Magnolia. Jag ser en rund kaka, franska macarons kanske.
- Blommorna ser ut som duvor som flyger. Jag kan även se näckrosor.
- Fåglar och sol.
- Fina fåglar. Den runda formen ser ut som planeten Jupiter.

Vad känner och tänker du när du ser konstverket?

- Känsla av hopp, jag ser ett frö som ska slå ut.
- Gullighet, pappakänslor. Jag ser en pappafågel och dess barn.
- Hane och hona. Det är en glad tavla. Nystart!
- Kärlek, påminner om mitt ex, hennes kropp. En kvinnas skönhet. Lugn.

Vilken årstid är det?

- Vår.

Ur ett samtal mellan patienter och enhetschef Miranda Bergkvist om verket *Big Magnolias*.

BILDTEXT

Sid 33: *Big Magnolias* av Jutta Votteler, grafik, 2018.

I min trädgård 2

Gunilla Lundstedt

Gunilla Lundstedt arbetar med måleri, teckning och grafik och inspireras av motiv i sin närmiljö. I mötet med verket *I min trädgård 2* ställs vi inför en färgstark naturupplevelse. I den prunkande växtligheten finns en vild röd blomma som påminner om ett bultande hjärta. Det bakomliggande spretiga snåret döljer blomman väl för omgivningen och skapar ett vilsamt rum bakom allt det gröna. En påfågelsfjäril har också hittat in, kanhända för att finna den tidiga vårens allra första livgivande nektar? Motivet utgår från universella och tidlösa ting: grönska, liv, skönhet, fruktbarhet, överlevnad. Vildvuxna växtkroppar för tanken till varma årstider och vitalitet.

Gunilla Lundstedt är född 1948 och bor i Falun.

PATIENTER OM *I MIN TRÄDGÅRD 2*

Vad ser du i konstverket?

- Palm och fjäril.
- Fjäril, rosor och blad.
- Reflektion av en fjäril på vattenytan när det regnar. Cannabisblad. Indiskt. Det runda som snurrar i bilden är regndroppar i vattnet.
- Fjäril och blad.

Vad känner och tänker du när du ser konstverket?

- Kärlek.
- Glad känsla. Harmoniskt.
- Känner inget speciellt.

Vilken årstid är det?

- Sommar.

Vad tror du konstnären försöker uttrycka i konsten?

- Lugn.
- Mysigt.

Ur ett samtal mellan patienter och enhetschef Miranda Bergkvist om *I min trädgård 2*.

BILDTEXT

Sid 34: *I min trädgård 2* av Gunilla Lundstedt, collage, 2018.

Rocks at Folhammar

Ricky Tillblad

Fotografen Ricky Tillblad fascineras av nattens mörker och av att blottlägga det vi annars inte ser. I bilden *Rocks at Folhammar* öppnar sig en onaturligt kall och skymmande himmel. Nakna klippor och stenformationer bildar en spetsig udde som skjuts in i den spegelblanka viken från vänster. Molnslöjor svävar långsamt mot horisonten. I övrigt råder absolut stillhet. Något majestätiskt och upphöjt vilar över kompositionen. Det är lätt att vila sin blick i vyn över den vidsträckta vildmarken, den är på många sätt bekant från det vi har omkring oss i vår egen omgivning. Samtidigt är allt förstärkt, himlens färgskala skiftar på ett närmast överdrivet och iscensatt vis. Himlens stjärnor omges av sagolika auror. Är bilden en avspegling av en felfritt harmoniserande och alltigenom perfekt verklighet? Eller är den blott en illusion?

Ricky Tillblad är född 1967 och bor i Göteborg.

PATIENTER OM *ROCKS AT FOLHAMMAR*

Vad ser du i konstverket?

- Jag ser en gammal gubbe, det är berget som formar gubben och jag ser vågor mot klipporna.
- Jag ser också gubben och jag ser snömoln, berg, vatten.
- Vatten och stjärnhimmel.
- Klar himmel.
- Jag ser skapelse, universum. Mörk materia som 90% av universum består av.

Vad är det för plats?

- Jag tror att det är nere vid någon hamn.
- Svårt att säga.
- Gotland.
- Sibirien.

Vilken årstid är det?

- Vinter.
- Det är inte vinter eftersom himlen är klar. Jag vet inte vilken årstid det är.
- Början på vintern.

Vad tror du konstnären försöker uttrycka i konsten?

- Vemod.
- Lugn.
- Oändlighet och lugn. Bilden kan upplevas otrevlig.

Ur ett samtal mellan patienter och enhetschef Miranda Bergkvist om verket *Rocks at Folhammar*.

BILDTEXT:

Sid 38–39: *Rocks at Folhammar* av Ricky Tillblad, fotografi, 2017.

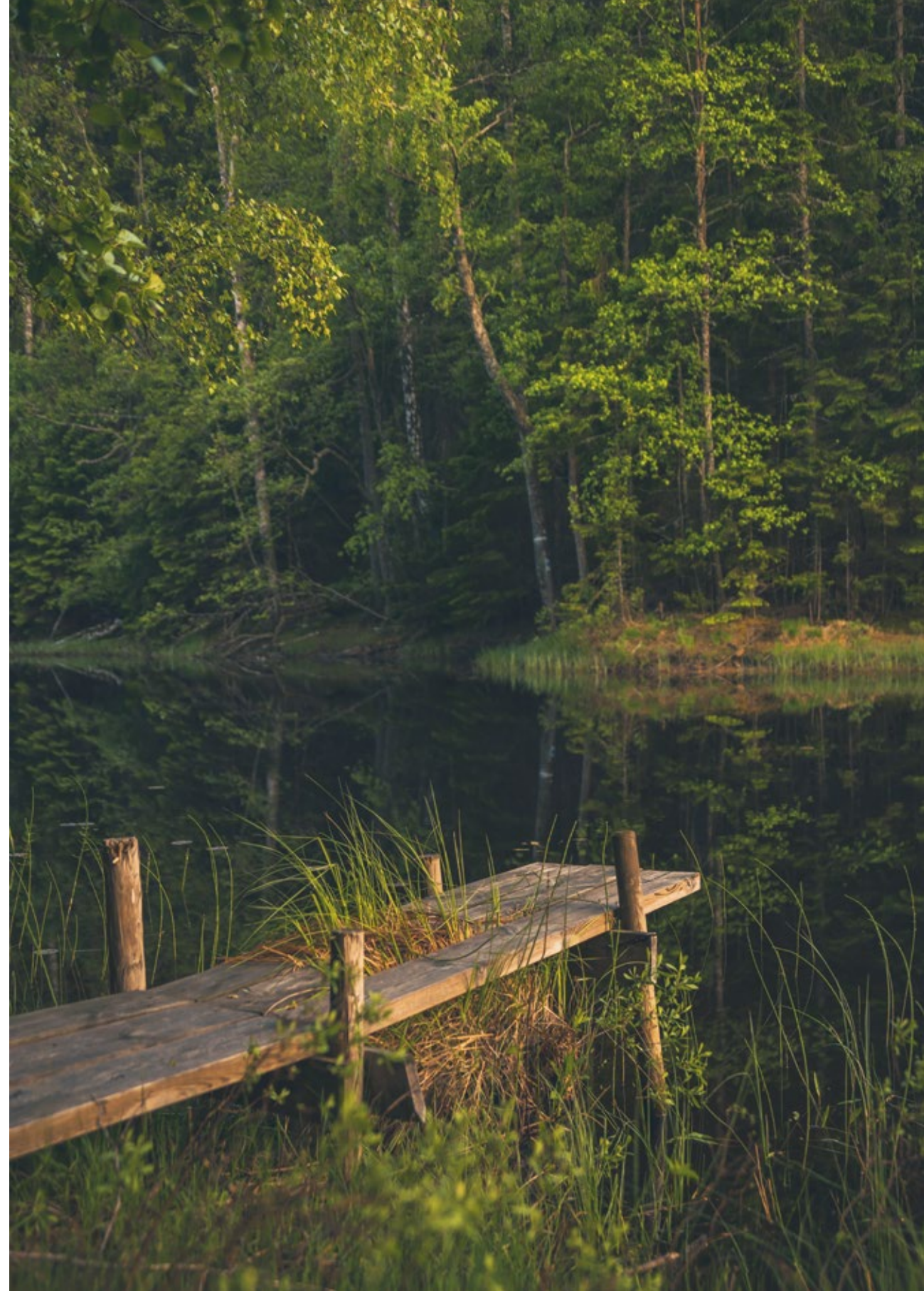
Båtmanskärret

Billy Lindqvist

I skogsdungens sänka råder stillhet. Solen faller sakta mot horisonten och vinden har mojnät i lövverken. I förgrunden vilar en träkonstruktion som förefaller övergiven, dess virke är krökt av årstiderna och genomvuxet av den omgivande vegetationen. Värmen, dofterna, den milda brisen och insekternas surr ger sig tillkänna i den nedåtgående solens landskap. Skuggorna sträcker sig allt längre och påminner om den annalkande natten.

Med sin kamera fångar fotografen Billy Lindqvist Kolmårdens skogar och låter oss komma nära det liv som råder där. Kompositionen av bilden *Båtmanskärret* är iögonfallande enkel och lätt att relatera till, dess symbolik likaså: naturens gång, alltets ständiga föränderlighet och de spår som vi alla lämnar efter oss.

Billy Lindqvist är född 1978 och bor i Kolmården, Norrköping.

BILDTEXT

Sid 41: *Båtmanskärret* (beskuren) av Billy Lindqvist, fotografi, 2019.

Lav, lingon, lummer

Göran Boardy

I bilden *Lav, lingon, lummer* möter vi i ögonhöjd den lilla lingonrisklädda bergknallen. Fotografen Göran Boardy förefaller ha tagit fram kameran i förbifarten. Vardagligheten och enkelheten är påtaglig – några utspridda lingon agerar blickfång, i övrigt syns några grässtrån som ligger kors och tvärs över lavklädda stenar. I bakgrunden vajar några oansenliga lövträd. Solen står högt. Det är sensommar och mossan knastrar under fötterna. Skogens doft har ännu inte antagit höstkaraktär och knotten surrar alltjämt i skogens skuggor. I allt det anspråkslösa anas spår av längtan – en längtan till rörelse, otvungenhet och inre ro.

Göran Boardy är född 1952 och bor i Göteborg.

BILDTEXT

Sid 42: *Lav, lingon, lummer* (beskuren) av Göran Boardy, fotografi, 2017.

Nr 57

Martin Jacobson

Martin Jacobson arbetar övervägande med måleri men också med objekt. Han utgår ofta från konsthistorien och samlar vykort, tidningar, kataloger, fotografier och barnböcker. Att närma sig konstnärens bildvärld är som att träda in i en värld av mytiska berättelser. I blickfånget på verket *Nr 57* söker sig ett rådjur sakta genom förgrunden mot skuggorna under trädet och det porlande vattendraget. I mörkret avtecknar sig en fågel på en kvist, vänd mot rådjuret. Ljuset faller genom bladverket över djuren. Fågeln och rådjuret tycks se på varandra, av nyfikenhet eller rentav i dialog? Bilden är målad med en kontrastrik och mättad färgskala.

De paradisiska färgerna – i kombination med rådjurets rörelse från ljus mot mörker – gör att ögat reflexmässigt söker narrativ och symbolik. Det dolda innehållet i djurens samspråk kan vara en scen ur en fabel vi ännu inte läst.

Martin Jacobson är född 1978 och bor i Stockholm.

BILDTEXT

Sid 45: *Nr 57* av Martin Jacobson, olja på duk, 2016. Foto: Susanne Rolf.

TILL LÄSARNA: GÅ IN I KONSTEN!

Tips på frågor att ställa i mötet med konsten

Studera ett valfritt verk i stillhet en stund, tillsammans eller i grupp.

- Vad är det du ser?
- Vad är det för plats?
- Vilken årstid är det?
- Vilken tid på dygnet?
- Vad tänker du på när du ser konstverket?
- Förmedlar verket en stämning? Vilken?
- Vilket material är konstverket gjort av?
- Vad tror du konstnären försöker uttrycka i konstverket?
- Vilken titel tror du att konstverket har?

Tips på praktiska övningar att göra tillsammans

- Gör en skulptur tillsammans utomhus. Använd enkla material som pappersrullar, silkespapper, löv på marken. Experimentera med sand eller vatten. Bygg på höjden, gör spår i sanden. Vad växer fram?
- Låt varje deltagare få en klump lera. Börja med att skulptera en enkel figur, det kan vara en människa eller ett djur. Titta på varandras arbeten och diskutera det ni gjort. Vänd och vrid på skulpturen från alla håll. Vad ser ni?
- Måla ett antal färgrutor i olika kulörer och nyanser som var för sig mäter ca 5 x 5 cm. Klipp ut rutorna och lägg dem bredvid varandra två och två. Uppmana deltagarna att ta fram en färgkombination som de gillar eller ogillar. Varför?

BILDTEXT

Sid 46: Fotografi från Johan Furåkers arbetsprocess. Foto: Ditte Ejlerskov.

© GUIDE TILL KONSTEN - Rättpsykiatriska regionkliniken i Vadstena.

Redaktör: Ann Magnusson, AM Public.

Redaktion: Ann Magnusson, Madelene Gunnarsson, Atte Öhrnell.

Text: Madelene Gunnarsson (där ej annat anges).

Grafisk formgivning: Sirje Papp.

Ansvarig utgivare: Region Östergötland.

Tryck: Kalejdoskop, 2022.

ISBN: 978-91-639-9100-4

Region
Östergötland